

ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΤΟΥ ΔΟΜΗΜΕΝΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Άρης Σαπουνάκης
Δρ Αρχιτέκτων Πολεοδόμος

Αναπληρωτής Καθηγητής
του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής
Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Ανάγνωση του δομημένου περιβάλλοντος

Τι πληροφορίες κρύβει το περιβάλλον γύρω μας?

Έχει σημασία το νοηματικό περιεχόμενο αυτό?

Ανάγνωση του δομημένου περιβάλλοντος

Ας διερευνήσουμε τι είδους πληροφορία
είναι ενσωματωμένη στο δομημένο περιβάλλον

Ό,τι (σχεδόν ό,τι) υπεισέρχεται στη διαδικασία παραγωγής
του δομημένου περιβάλλοντος

είναι δυνατόν να **ενσωματωθεί** στην τελική μορφή

ως **εν δυνάμει πληροφορία**
που μπορεί να διαβαστεί, ή να αποκρυπτογραφηθεί

Η αντιληπτική εμπειρία

Η ανθρώπινη αντιληπτική εμπειρία δημιουργείται μέσα από όλες τις αισθήσεις και αντιστοιχίζεται με **νοητικά σχήματα** (schemata) στον εγκέφαλο

Πιο σημαντική αίσθηση είναι η **όραση** που έχει την δυνατότητα να αντιστοιχίσει τα εξωτερικά αντικείμενα με πολύ μεγαλύτερη ποικιλία νοητικών σχημάτων από ότι οι άλλες αισθήσεις

Η ανθρώπινη αντιληπτική εμπειρία δεν σταματάει στα χρώματα και σχήματα αλλά κατευθύνεται κυρίως στις έννοιες

Ταξινόμηση της πληροφορίας

1. Αναγνώριση του **αντικειμένου/μορφής**, η πιο προφανής πληροφορία και η πρώτη που γίνεται αντιληπτή
2. Αναγνώριση της **κύριας χρήσης**, δηλαδή της βασικής ανάγκης που οδήγησε στην δημιουργία της συγκεκριμένης μορφής
(1 & 2: denoted meaning, απάντηση στις ερωτήσεις: Τι είναι + Τι κάνει;)
3. Αναγνώριση **στοιχείων του τρόπου που διεξάγεται η συγκεκριμένη κύρια χρήση**, πληροφορία για:
 - την ίδια την *κύρια χρήση* (μέγεθος, έμφαση, χαρακτήρας)
 - χρήστη* (ταυτότητα, χαρακτηριστικά, κατασκευαστές)
 - ιστορικό & τεχνικό περιβάλλον* (υλικά, know how, εποχή)
 - οικονομικό, κοινωνικό & πολιτιστικό περιβάλλον* (νομοθεσία, κόστος, επιρροές)
 - χρονική συγκυρία***(3: connoted meaning, απάντηση στην ερώτηση: ΠΩΣ το κάνει;)**

Κύρια χρήση: κατοικία

Τι είναι και γιατί είναι διαμορφωμένο με αυτόν τον συγκεκριμένο τρόπο αυτό που βλέπουμε?

Η σημασία της αντιληπτικής εμπειρίας

Πόσο όμως σημαντική είναι για τον άνθρωπο η λειτουργία της ανάγνωσης του δομημένου περιβάλλοντος?

Μήπως είναι μία τυχαία λειτουργία με εντελώς δευτερεύουσα σημασία?

Έχει αποδειχθεί ότι η ανάγνωση του δομημένου περιβάλλοντος **έχει ξεχωριστή σημασία για τον άνθρωπο**,
Απλά αυτή η σημασία δεν γίνεται άμεσα αντιληπτή κυρίως επειδή μεγάλο μέρος της γίνεται **υποσυνείδητα**

Ακόμα όμως και αυτή η **λανθάνουσα αντιληπτική εμπειρία** του δομημένου περιβάλλοντος, συνεισφέρει εξ ίσου στην διαμόρφωση της συνολικής ανθρώπινης εμπειρίας

Η σημασία της αντιληπτικής εμπειρίας

Σύμφωνα με την θεωρία για την ανάπτυξη του ανθρώπου:

Η αντιληπτική εμπειρία του περιβάλλοντος καταχωρείται στον ανθρώπινο εγκέφαλο μέσα από μια διπλής υπόστασης διαδικασία που περιλαμβάνει 2 λειτουργίες:

την **αναγνώριση (assimilation)** και
την **ταξινόμηση (accommodation)** αυτού που γίνεται αντιληπτό
(*Jean Piaget, 1969&1971*)

Υποκειμενικότητα της αντιληπτικής εμπειρίας

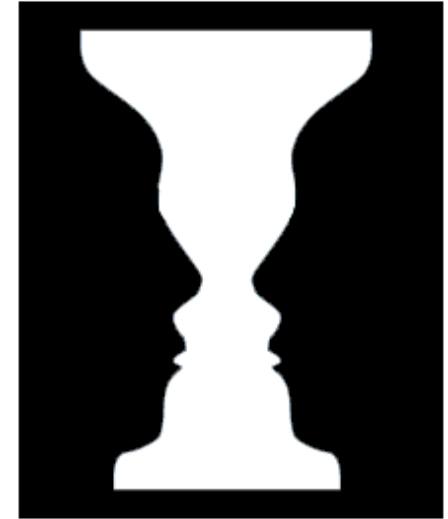
Οι διαφορές στην αντιληπτική εμπειρία (cognition) μεταξύ των ανθρώπων οφείλονται σε:

- ηλικία
- φύλο
- κοινωνική ένταξη
- προσλαμβάνουσες παραστάσεις
- άποψη για την ζωή
- επάγγελμα, σχέση με τον χώρο
- περίοδο διαβίωσης στο συγκεκριμένο τόπο

Υποκειμενικότητα της αντιληπτικής εμπειρίας

Το περιεχόμενο της αντιληπτικής εμπειρίας **διαφέρει** από κοινωνία σε κοινωνία, από άνθρωπο σε άνθρωπο, ακόμα και για τον ίδιο άνθρωπο για διαφορετική στιγμή στο χρόνο.

Πολύ συχνά όμως, ένα μεγάλο μέρος του συνολικού νοηματικού περιεχομένου είναι κοινό για τους περισσότερους παρατηρητές

Μηνύματα διφορούμενα

Πανεπιστήμιο,
υπουργείο
ξενοδοχείο,
ή απλά κτήριο γραφείων;

Οι '7 αδελφές' της Σταλινικής περιόδου, Μόσχα 1947-56

Wrigley building,
Σικάγο 1920

Ιδιότητες της αντιληπτικής εμπειρίας

- Η **εστίαση**
Μπαίνοντας στο σπίτι μας, ψάχνουμε την κλειδαρότρυπα ενώ τα υπόλοιπα στοιχεία της πόρτας **καταχωρούνται** και αυτά υποσυνείδητα στον εγκέφαλο με τον κατάλληλο τρόπο χωρίς να μας κάνουν εντύπωση
- Το **απρόσμενο** τραβάει την προσοχή του ανθρώπου και περιέχει πληροφορία
- Ο **πλούτος** της πληροφορίας που είναι ενσωματωμένος στο δομημένο περιβάλλον δεν μπορεί να καταγραφεί πλήρως
- Η αντιληπτική εμπειρία δεν εξαντλείται στην απλή ανάγνωση αλλά περιλαμβάνει **διάθεση και άποψη**

Λανθάνουσα αναγνώριση του νοηματικού περιεχομένου

Λανθάνουσα αναγνώριση

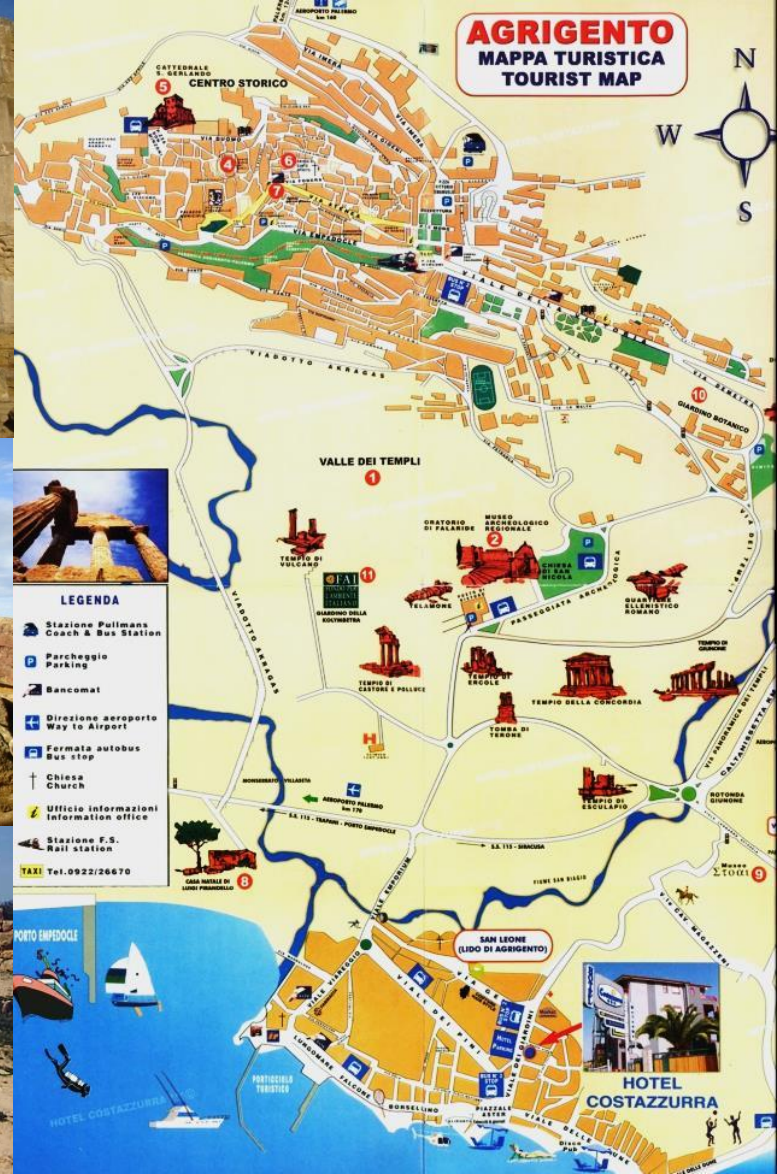
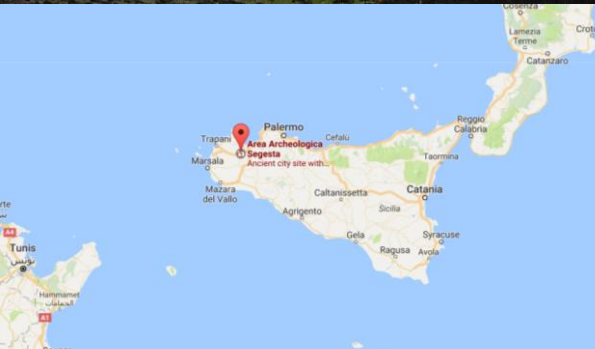
Παρθενώνας, Αθήνα και
Πάνθεον, Ρώμη

Λανθάνουσα αναγνώριση

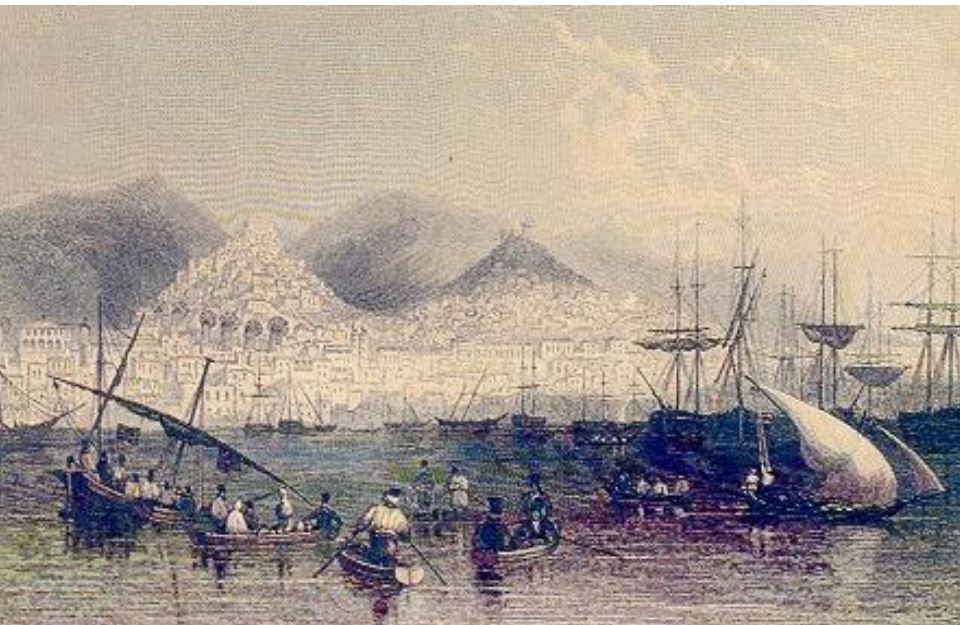
Αρχαία Ελλάδα
Ακράγας, Σικελία

Segesta, Σικελία

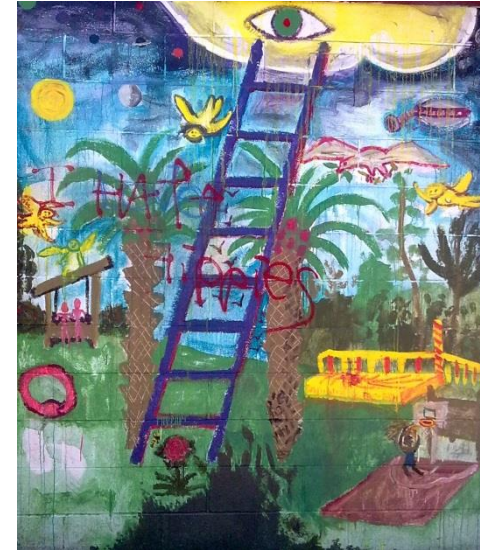
Λανθάνουσα αναγνώριση

Σύρος και Ερμούπολη

San Francisco

Yerba Buena park

Απαιτήσεις από την αντιληπτική εμπειρία

Αρχικά:

Η πιο βασική ανάγκη που πρέπει να καλύπτεται είναι η **ανάγκη για ασφάλεια** που στην καθημερινή κίνηση στο αστικό περιβάλλον εμπειριέχει και την ανάγκη για προσανατολισμό

Σε ένα διαφορετικό επίπεδο:

Το δομημένο περιβάλλον είναι ένα **ατελείωτο κείμενο** και όσοι ασχολούνται με το σχεδιασμό, είναι **αρχισυντάκτες** του

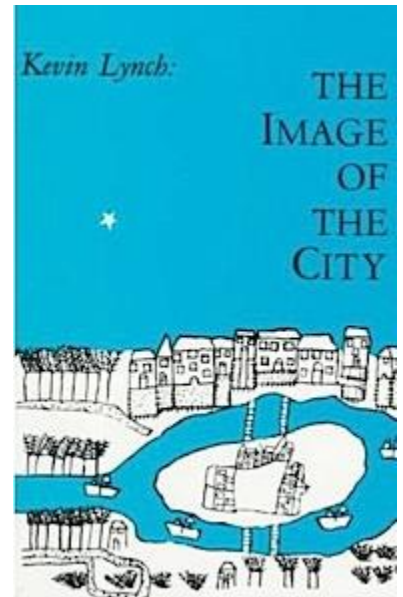
Οι σχεδιαστές του χώρου λοιπόν πρέπει να αφήνουν να βγαίνει το κοινωνικό γίγνεσθαι στην επιφάνεια και να μην πνίγεται

Απαιτήσεις από την αντιληπτική εμπειρία

Το 1960 ο Kevin Lynch στο βιβλίο του *The Image of the City* υπογράμμισε τη σημασία της **καθαρότητας της αντιληπτικής εμπειρίας** του δομημένου περιβάλλοντος

Ο άνθρωπος καλείται να συνθέσει τα μηνύματα που συνεχώς λαμβάνει αφού πρώτα τα τσεκάρει και τα διασταυρώσει

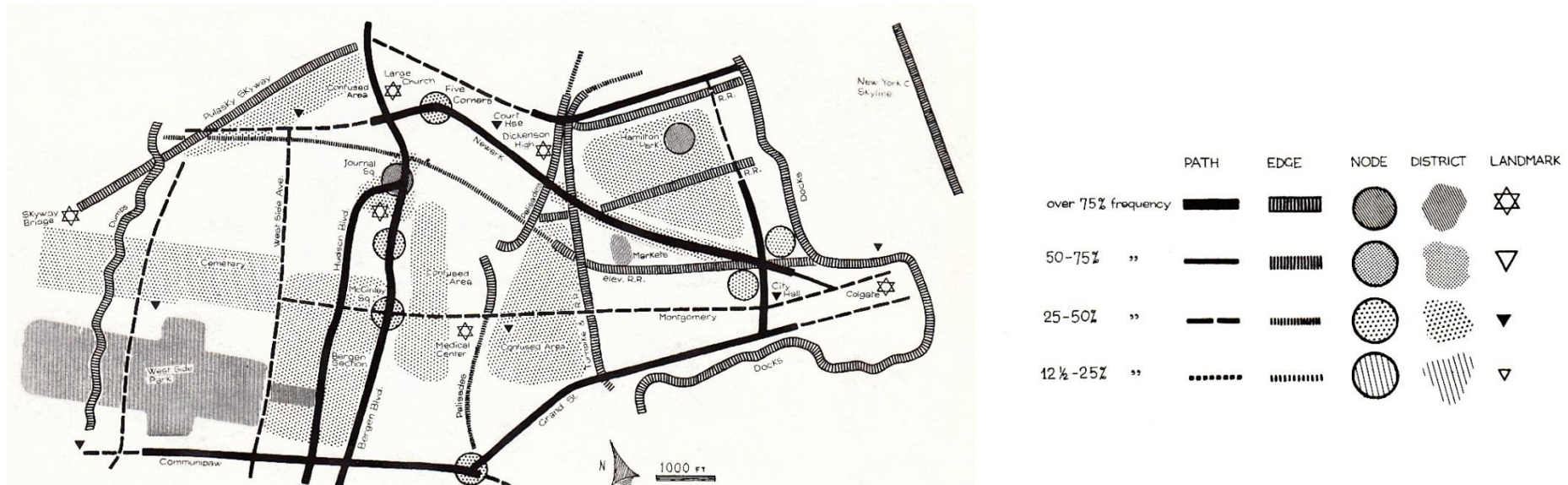
Η αντιληπτική εμπειρία είναι αποτέλεσμα της αμφίδρομης διαδικασίας που εισήγαγε ο Piaget όπου το περιβάλλον προτείνει και ο παρατηρητής επιλέγει και οργανώνει

Απαιτήσεις από την αντιληπτική εμπειρία

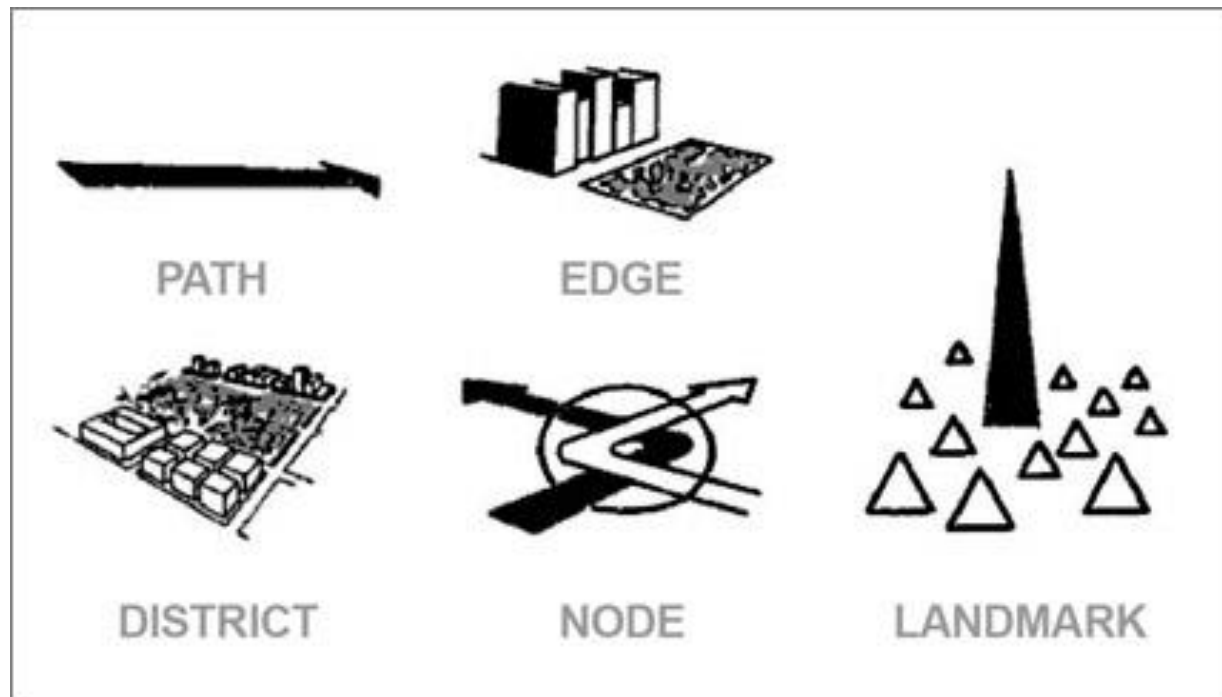
Αν και η αντιληπτική εμπειρία του δομημένου περιβάλλοντος είναι τελικά απόλυτα προσωπική, υπάρχει μια πλατφόρμα η οποία είναι κοινή για αρκετά ευρείες ομάδες ανθρώπων

Αυτήν την εικόνα ο Kevin Lynch την ονόμασε **δημόσια εικόνα** (public image) και την διερεύνησε με βάση τους **νοητικούς χάρτες** (mental maps) που φτιάχνει ο άνθρωπος ασυναίσθητα διαβάζοντας το δομημένο περιβάλλον

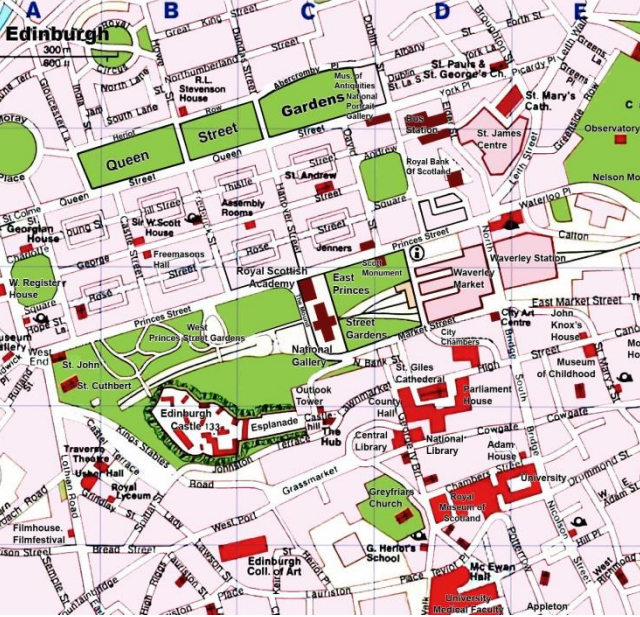

Απαιτήσεις από την αντιληπτική εμπειρία

Κατά τον Lynch, τα στοιχεία του περιβάλλοντος που έχουν ισχυρή **αναγνωσιμότητα** ομαδοποιούνται σε 5 κατηγορίες:
Τις διαδρομές, τις άκρες (ή όρια), τις ενότητες, τους κόμβους και τα τοπόσημα

Η καθαρότητα της αντιληπτικής εμπειρίας εξαρτάται από την αναγνωσιμότητα αυτών των πέντε στοιχείων

Η εικόνα του αστικού περιβάλλοντος

Εδιμβούργο

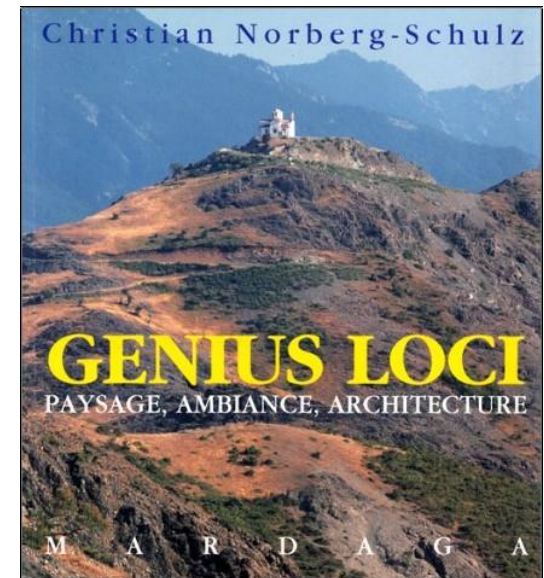
Η εικόνα του αστικού περιβάλλοντος

Ο Norberg-Schulz ονόμασε την πλούσια αντιληπτική εμπειρία ενός τόπου, **πνεύμα του τόπου** (genius loci)

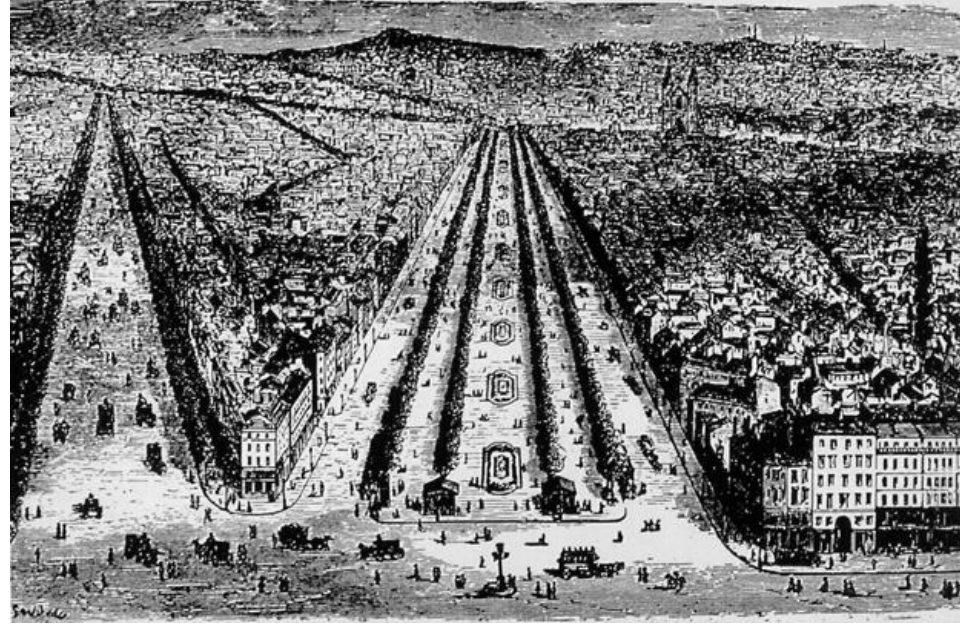
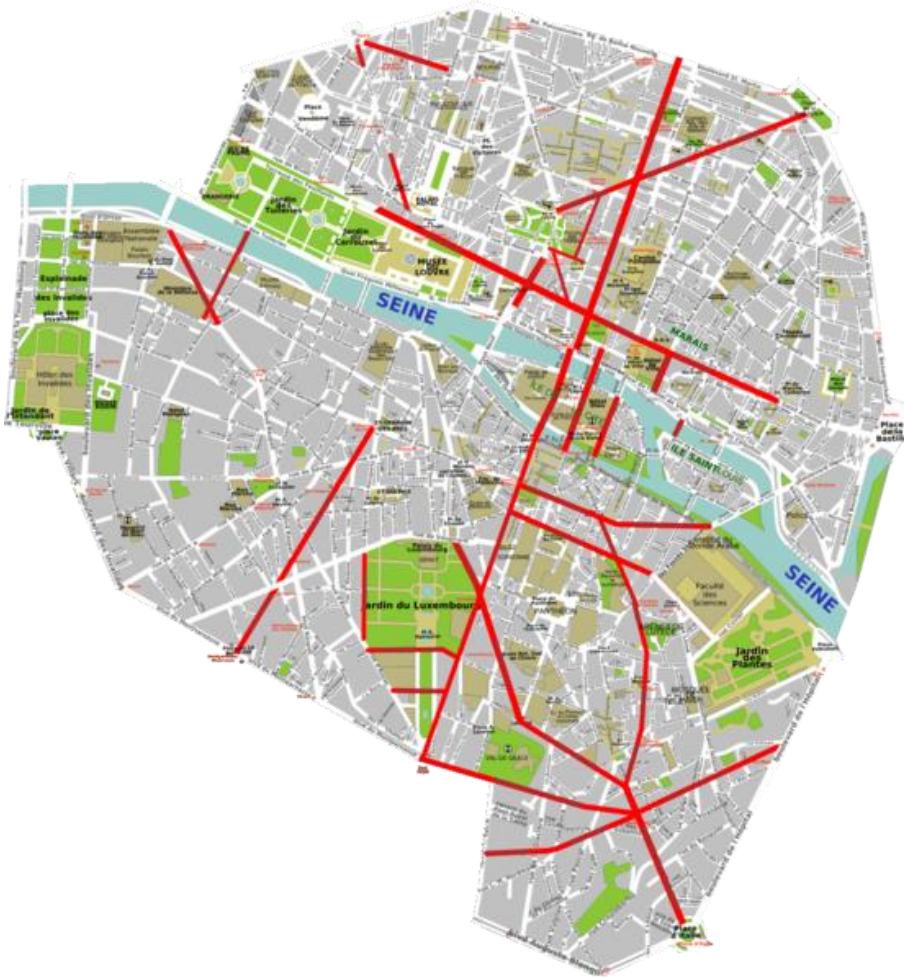
Και θεώρησε ότι η αίσθηση του τόπου δίνεται από

1. Τα γεωμετρικά του χαρακτηριστικά
2. Τις δραστηριότητες που φιλοξενεί, και
3. Την κοινωνική του φόρτιση

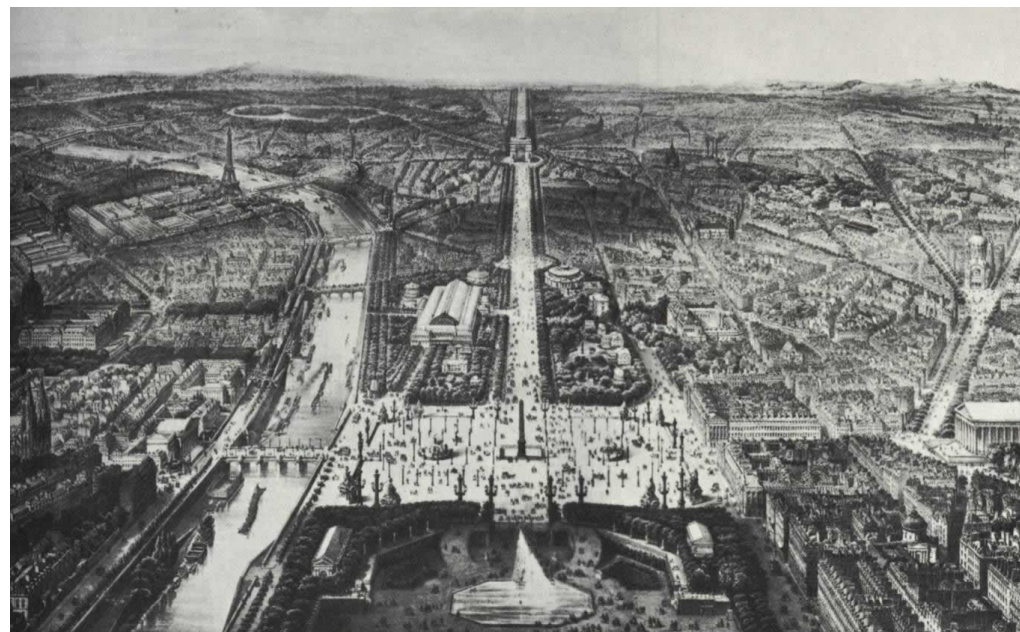
Με την έννοια αυτή θεώρησε ότι το ζητούμενο πνεύμα του τόπου δεν αποτελεί μονοσήμαντη συνέχεια του φυσικού και μόνο σχεδιασμού

Παρίσι,
παρεμβάσεις Βαρόνου Hausmann,
1850-70

Παρίσι, παρεμβάσεις Βαρόνου Haussmann, 1850-70

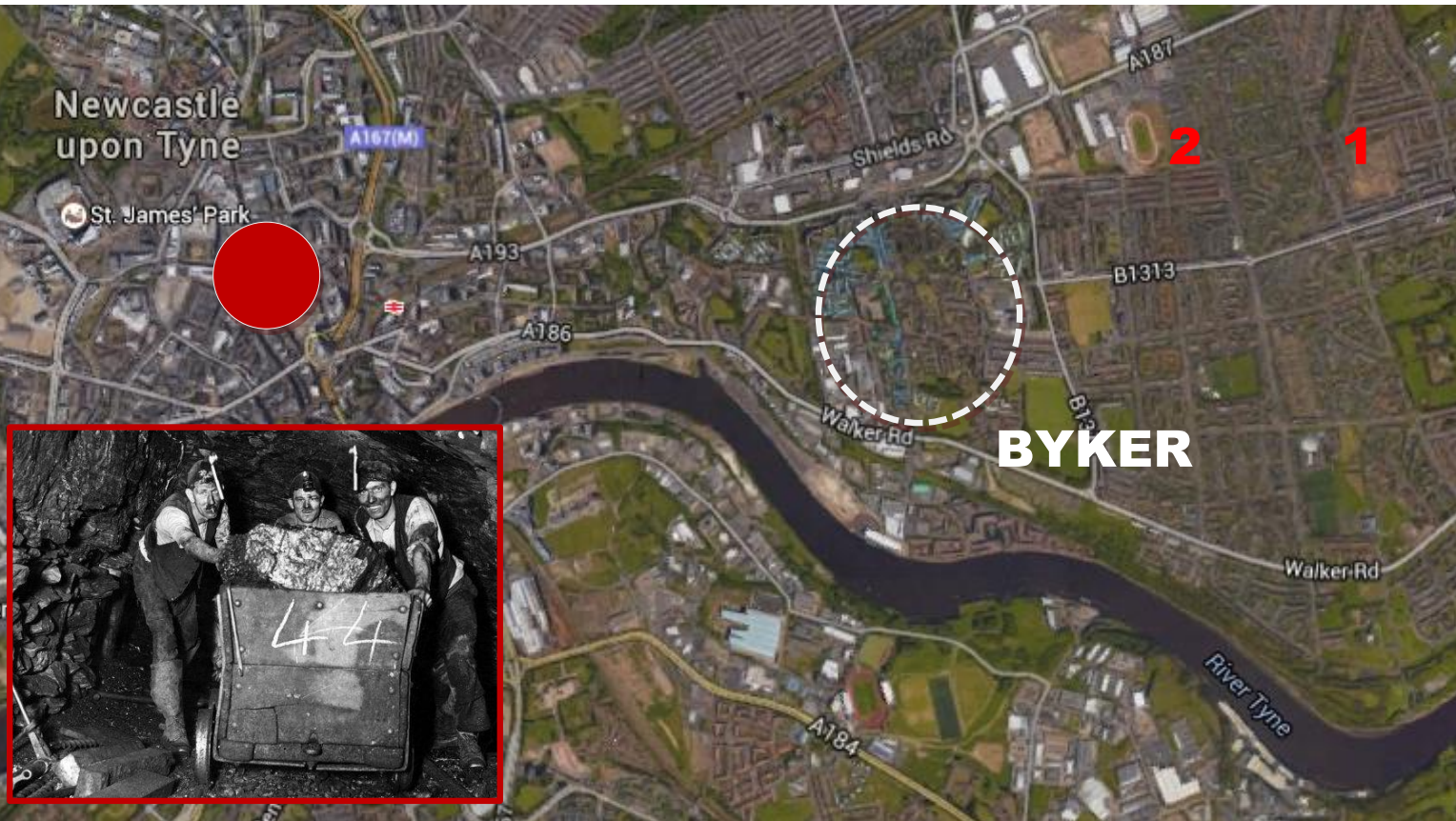
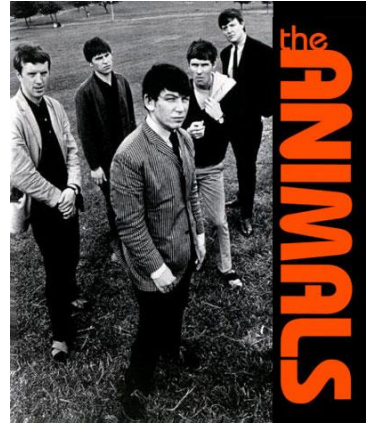
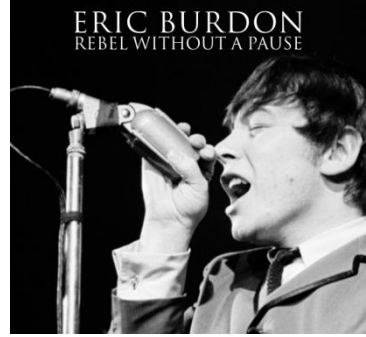

Λισαβόνα,
παρεμβάσεις Μαρκησίου de Romal,
1756-77

We've gotta get out of this place
<https://www.youtube.com/watch?v=LUpBSvN1a50>

Byker,
Newcastle
upon Tyne, UK

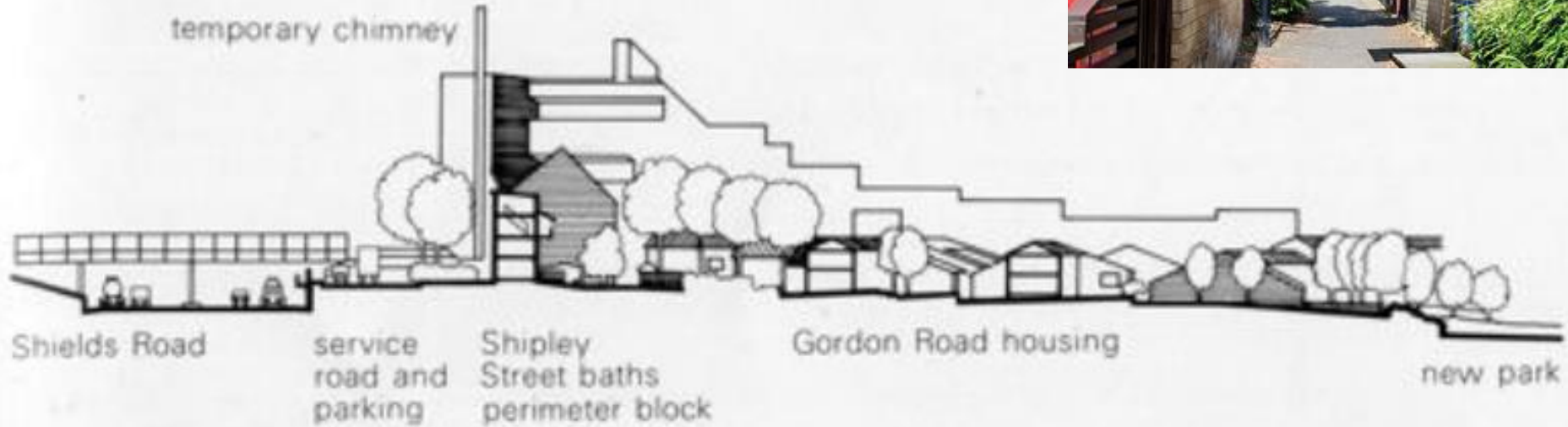

Byker wall, Newcastle, UK
by Ralph Erskine, 1970-82

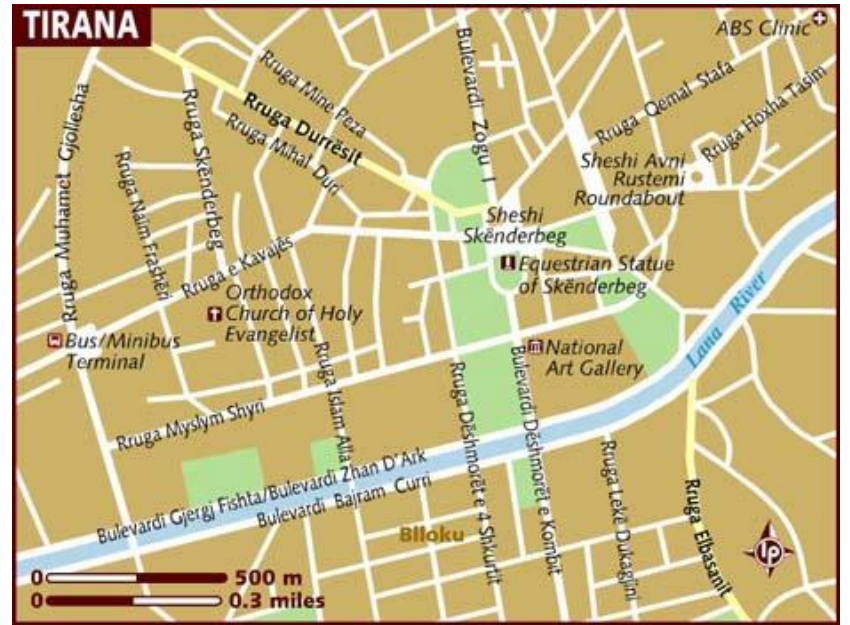
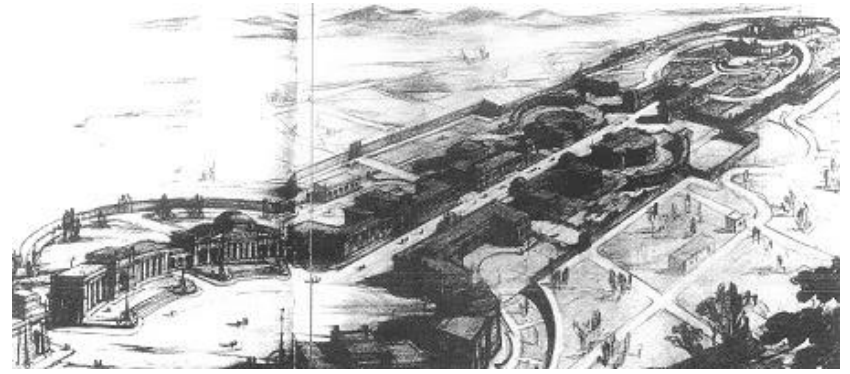
Byker wall, Newcastle, UK
by Ralph Erskine, 1970-82

Cross section : 1/800

Tirana, Αλβανία

Οι παρεμβάσεις του Έντου Ράμα

Τίρανα, Αλβανία
Οι παρεβάσεις του Έντου Ράμα

Τίρανα, Αλβανία

Οι παρεβάσεις του Έντυ Ράμα

Τίρανα, Αλβανία
οι παρεμβάσεις
του Έντυ Ράμα

